

Tobaks-, alkohol- och drogförebyggande program i Ystads kommun

2010-2016

1. Inledning	5
1.1. Utgångspunkter	5
1.2. Förkortningar som används i program och handlingsplan	5
2. Styrdokument	6
2.1. Nationella styrdokument	6
2.2. Kommunala styrdokument	6
2.3. Övriga styrdokument.....	7
3. Tobaks-, alkohol- och drogförebyggande arbete.....	7
3.1. Definitioner	7
3.2. Definition av förebyggande arbete	7
3.3. Risk- och skyddsfaktorer.....	8
4. Kortfakta om tobaks-, alkohol och narkotikasituationen	8
4.1. Tobak.....	8
4.2 Alkohol.....	9
4.3. Narkotika	10
5. Aktörer med särskilt ansvar.....	11
5.1. Förskola, skola med flera	11
5.2. Fritidsverksamhet och föreningar.....	11
5.3. Socialtjänst	11
5.4. Tillsynsmyndighet	11
6. Mål och strategi	12
6.1. Strategi	12
6.2. Delmål	12
6.2.1. Tobak.....	12
6.2.2. Alkohol.....	12
6.2.3. Narkotika och andra droger.....	13

Bilaga: Handlingsplan för det tobaks-, alkohol- och drogförebyggande arbetet i

Ystads kommun, 2010-2016.....	15
Delmål Tobak.....	15
1. Inga barn och unga under 18 år röker eller snusar	15
2. Färre vuxna använder tobak	15
3. Ingen utsätts mot sin vilja för tobaksrök i sin omgivning	16
Delmål Alkohol	16
1. Inga ungdomar under 18 år använder alkohol.....	16
2. Minskat berusningsdrickande i de äldre ungdomsgrupperna	17
3. Minskad alkoholkonsumtion – vuxna använder alkohol måttligt och är goda förebilder för de unga	18
4. Nykterhet råder under graviditet, uppväxt, i arbetslivet och i trafiken. Likaså i idrotts- och motionssammanhang.....	18
Delmål Narkotika och andra droger	19
1. Inga ungdomar testar eller använder narkotika eller andra droger.....	19
2. Antalet drogmissbrukare har minskat	19

1. Inledning

Det övergripande målet med ett Tobaks-, alkohol- och drogförebyggande program, i fortsättningen kallat TAD-program, är att ange grunderna för en god folkhälsa. En god folkhälsa innebär ökad livskvalitet för medborgarna och minskad social och ekonomisk belastning för samhället. Tobaks-, alkohol- och narkotikabruk leder till en försämrad folkhälsa samt till stora samhällskostnader inom bland annat sjukvård, trafik och missbruksvård. För att ett tobaks-, alkohol och drogförebyggande arbete ska bli framgångsrikt krävs samverkan, tålamod och framförallt långsiktighet.

1.1. Utgångspunkter

Ystad kommuns TAD-program bygger bland annat på kommunens övergripande mål om förbättrad folkhälsa. Det förebyggande arbetet riktat mot unga prioriteras i Ystad. Det har sedan slutet av 1990-talet utvecklats i samverkan under benämningen Ystadmodellen. Dess viktigaste byggstenar är barn och ungas delaktighet och inflytande i samhällslivet, föräldrautbildning samt föreningslivets och övriga samhällsaktörers engagemang. Arbetet har under senare år kompletterats med samverkansarbete kring förebyggande, tidiga och gemensamma insatser för barn och unga i Ystad. Det drogförebyggande programmet kommer att utgöra en förstärkning och utveckling av detta arbete.

Med detta TAD-program och dess handlingsplan, skapas en helhet och tydlighet när det gäller tobaks-, alkohol- och drogfrågor i Ystads kommun. Det omfattar alla som bor, arbetar eller vistas i kommunen. Innehållet ska vara riktat till barn, ungdomar och vuxna. Barn och ungdomar är även fortsättningsvis en viktig och prioriterad grupp i det förebyggande arbetet.

Genom programmet:

- tydliggörs de mål och strategier som kommunen har när det gäller frågor kring tobak, alkohol och narkotika.
- informeras om vad som ska göras så att arbetet enklare kan följas upp och utvecklas.

För att få framgång krävs en samverkan dels inom kommunen, men även med exempelvis hälso- och sjukvård, polis, näringsliv, frivilligorganisationer.

Programmet ska fungera som vägledande för samtliga kommunala förvaltningar och verksamheter, som i sin tur ansvarar för konkretisering i sitt dagliga arbete. Respektive nämnd är ansvarig för att återkoppla sina insatser till kommunstyrelsen.

1.2. Förkortningar som används i program och handlingsplan

ANTD: Alkohol, narkotika, tobak o doping

Bvc: Barnavårdscentral

CAN: Centralförbundet för alkohol- och narkotikaupplysning

CM: Classroom management; Program för pedagoger om förhållningssätt och ledarskap i klassrummet

COPE: Community Parent Education program, föräldrastödsprogram för föräldrar med barn i åldern 3-18 år

DDD: Don't drink & drive, Kampanj kring rattfylleri från Vägverket

DVU: Drogvaneundersökning

FHI: Folkhälsoinstitutet

Kf: Kommunfullmäktige

KoU: Kultur o Utbildning

Lions Quest: Program för utveckling av barns sociala kompetenser

Mvc: Mödravårdscentral

SKL: Sveriges kommuner och landsting, en arbetsgivar- och intresseorganisation för landets kommuner, landsting och regioner

Smart-kort: Metod med kontraktsskrivning mellan föräldrar och barn kring bland annat tobak och alkohol

Småbarnsliv: Föräldrastödsprogram för föräldrar med barn i åldern 1-4 år

Soc: Social Omsorg

Stegvis: Program för utveckling av barns sociala kompetenser
TAD-program: Tobaks- alkohol och drogförebyggande program
Var Smart: Drogförebyggande arbete i åk 6 i Ystads kommun

2. Styrdokument

2.1. Nationella styrdokument

Utgångspunkten för folkhälsoarbetet i Sverige är Mål för Folkhälsan, Prop. 2002/03:35¹ samt En förnyad folkhälsopolitik, Prop. 2007/08:110². Det övergripande målet på nationell nivå är att skapa samhälleliga förutsättningar för en god folkhälsa för hela befolkningen. Särskilt angeläget är det att hälsan förbättras för de grupper som är mest utsatta för ohälsa.

Folkhälsopolitiken är indelad i elva målområden, varav tobak, alkohol och narkotika särskilt omnämns i det elfte målområdet: ”Minskat bruk av tobak och alkohol, ett samhälle fritt från narkotika och dopning samt minskade skadeverkningar av överdrivet spelande.” Särskilda delmål/handlingsplaner för tobak, alkohol och narkotika har satts upp. I dessa betonas kommunernas roll i det förebyggande arbetet. Det slås fast att det kommunbaserade, strukturerade, långsiktiga och samordnade arbetet har högsta prioritet.

Tobak

Det övergripande målet³ är att minska tobaksbruket. För att nå detta har följande delmål satts upp:

- en tobaksfri livsstart från 2014
- en halvering till 2014 av antalet ungdomar under 18 år som börjar röka eller snusa
- en halvering till 2014 av andelen rökare bland de grupper som röker mest
- ingen ska ofrivilligt utsättas för rök i sin omgivning

Handlingsplan för alkoholpolitiken 2006-2010 (Prop. 2005/06:30)⁴

Det övergripande målet är att minska medicinska och sociala skador till följd av alkoholkonsumtion. För att nå det övergripande målet gäller följande delmål:

- åstadkomma en alkoholfri uppväxt
- skjuta upp alkoholdebuten
- åstadkomma fler alkoholfria miljöer
- ingen alkohol ska förekomma i trafiken, i arbetslivet eller under graviditeten
- bekämpa den illegala alkoholhanteringen

Handlingsplan för narkotikapolitiken 2006-2010 (Prop. 2005/06:30)⁵

Det övergripande målet är att Sverige ska vara fritt från narkotika. För att få ett narkotikafritt samhälle anger handlingsplanen tre delmål:

- minska rekryteringen till missbruk
- förmå personer med missbruksproblem att upphöra med sitt missbruk
- minska tillgången på narkotika.

2.2. Kommunala styrdokument

Ystads kommuns övergripande mål (Kf 070215)⁶

Kommunfullmäktige har fastställt övergripande mål för Ystads kommun. Bland annat anges att andelen barn som går ut 9:an med underkända betyg ska minska samt att folkhälsan ska förbättras, varvid ungdomar prioriteras.

¹ Mål för folkhälsan; Proposition 2002/03:35, <http://www.regeringen.se/content/1/c4/12/59/ce6a4da9.pdf>

² En förnyad folkhälsopolitik, Prop. 2007/08:110 <http://www.regeringen.se/sb/d/108/a/100978>

³ Tobaksmål <http://www.fhi.se/sv/Vart-uppdrag/Alkohol-narkotika-dopning-och-tobak-ANDT/Tobak/Politiska-mal/>

⁴ Handlingsplan för alkoholpolitiken 2006-2010 Prop. 2005/06:30 <http://www.fhi.se/sv/Vart-uppdrag/Alkohol-narkotika-dopning-och-tobak-ANDT/Alkohol/>

⁵ Handlingsplan för narkotikapolitiken 2006-2010 Prop. 2005/06:30 <http://www.fhi.se/sv/Vart-uppdrag/Alkohol-narkotika-dopning-och-tobak-ANDT/Narkotika/>

⁶ Ystads kommuns övergripande mål (Kf 070215, § 30)

[http://www.ystad.se/ystadweb.nsf/wwwpages/6912F2F0B3C3C064C1257276002BA7E5/\\$File/kffebr07.pdf](http://www.ystad.se/ystadweb.nsf/wwwpages/6912F2F0B3C3C064C1257276002BA7E5/$File/kffebr07.pdf)

Samverkansplan för förebyggande, tidiga och gemensamma insatser för barn och unga i Ystad (Kf 071115)⁷

I samverkansplanen anges som mål bland annat att alla barn har goda och trygga uppväxtvillkor, att inga barn och unga under 18 år använder tobak och alkohol, minskat berusningsdrickande i äldre ungdomsgrupper samt nolltolerans vad gäller narkotika.

Ystads kommuns riktlinjer för serveringstillstånd och tillsyn enligt alkohollagen (Kf 970417)

Detta program har reviderats och antagits av Socialnämnden 090924. Det reviderade programmet kommer att fastställas av Kommunfullmäktige i början av 2010.

Ystads kommuns alkohol- och drogpolitiska program, (Kf 990520)⁸

Detta program reglerar frågor kring alkohol och droger utifrån kommunens roll som arbetsgivare.

2.3. Övriga styrdokument

I övrigt styrs arbetet av lagar och förordningar såsom alkohollagen, tobakslagen, socialtjänstlagen, skollagen, barnkonventionen med flera. Även samarbetspartners har styrdokument som påverkar och berör det förebyggande arbetet i kommunen exempelvis polis, hälso- och sjukvård och vägverk.

3. Tobaks-, alkohol- och drogförebyggande arbete

3.1. Definitioner

Barn och ungdom: personer under 18 år

Äldre ungdomsgrupper: 18-25 år

Vuxna: personer 18 år och äldre

Narkotika: med narkotika avses cannabis, opiater, centralstimulerande medel, hallucinogener, och andra narkotikaklassade preparat.

Droger: med droger menas i detta program narkotika, dopingmedel och icke medicinsk användning av läkemedel.

3.2. Definition av förebyggande arbete

Ett utvecklat tobaks-, alkohol- och drogförebyggande arbete innebär insatser på individ-, grupp- och samhällsnivå. Basen för det drogförebyggande arbetet ligger i åtgärder på samhällsnivå det vill säga lagar, riktlinjer, regler som gäller tobak, alkohol och narkotika.

För ett framgångsrikt drogförebyggande arbete krävs insatser på olika plan:

Främjande arbete: Att arbeta främjande handlar om att stärka det som är bra, att bygga vidare på det som redan fungerar. I det främjande perspektivet framhålls friskfaktorerna, vilket innebär att man fokuserar på det positiva, det som är friskt för att öka hälsan. Ett främjande arbete omfattar alla, till exempel alla i kommunen, alla på en skola eller alla på en arbetsplats.

Förebyggande arbete: Att arbeta förebyggande handlar om att utgå från identifierade problem och risker. Ett förebyggande arbete innebär att riskerna för skador och ohälsa identifieras, utesluts och/eller minskas. Ett förebyggande arbete kan till exempel riktas mot en speciell åldersgrupp av ungdomar eller till föräldrar som upplever att de behöver stöd i sin föräldraroll.

Det förebyggande och det främjande synsättet kompletterar varandra – det ena synsättet utesluter inte det andra.

⁷ a. Samverkansplan för förebyggande, tidiga och gemensamma insatser för barn och unga i Ystad (Kf 071115)

[http://www.ystad.se/ystadweb.nsf/wwwpages/6912F2F0B3C3C064C1257276002BA7E5/\\$File/kfnov07.pdf](http://www.ystad.se/ystadweb.nsf/wwwpages/6912F2F0B3C3C064C1257276002BA7E5/$File/kfnov07.pdf)

b. Samverkansplan för förebyggande, tidiga och gemensamma insatser för barn och unga i Ystad, Måldokument:

[http://www.ystad.se/ystadweb.nsf/wwwpages/45DDBF3025C30D0AC1257441003513A5/\\$File/SAMVERKANSPLANbroschymaldokument.pdf](http://www.ystad.se/ystadweb.nsf/wwwpages/45DDBF3025C30D0AC1257441003513A5/$File/SAMVERKANSPLANbroschymaldokument.pdf)

⁸ Ystads kommuns alkohol- och drogpolitiska program 990520

[http://www.ystad.se/ystadweb.nsf/wwwpages/D869E563271CC965C1257355004428CD/\\$File/Programalkodroger.pdf](http://www.ystad.se/ystadweb.nsf/wwwpages/D869E563271CC965C1257355004428CD/$File/Programalkodroger.pdf)

Tidiga insatser: Att arbeta med tidiga insatser är att vidta åtgärder för att bryta ett riskbeteende i ett tidigt skede. Tidiga insatser används då ett riskbeteende konstaterats exempelvis gentemot ungdomar med tidig alkoholdebut.

Vård och behandling är sena insatser och kan handla om att bryta ett missbruk eller åtgärder som förhindrar återfall i missbruk.

3.3. Risk- och skyddsfaktorer

Risikfaktorer är förhållanden som påverkar att olika problem kan uppstå, exempelvis föräldrar som missbrukar, otrivsel i skolan, mobbning. När flera riskfaktorer förekommer, oavsett vilka, leder detta till en ökad risk för problem. Skyddsfaktorer är motsatsen – förhållanden som skapar skydd mot att problem uppstår exempelvis bra skolmiljö, trygg hemmiljö, stödgrupper. Skyddsfaktorer motverkar riskfaktorer. Oftast är det lättare att stärka skyddsfaktorerna än att undanröja riskfaktorerna. Risk- och skyddsfaktorer brukar delas in i tre olika nivåer:

- individuell nivå (exempelvis personliga egenskaper)
- gruppnivå (exempel familj, skola)
- samhällsnivå (exempelvis tillgänglighet, normer)

För barn och ungdomar är föräldrar/vårdnadshavare de viktigaste personerna i det förebyggande arbetet. Genom sina attityder och förhållningssätt samt relation till barnet påverkar de i stor utsträckning barnets beteende. Föräldrarna är i många avseenden barnets viktigaste förebild. Att vara en tydlig förälder med bra relation till sitt barn utgör en mycket viktig skyddsfaktor. Att rikta förebyggande arbete mot föräldrar bör därför vara en prioriterad åtgärd.

4. Kortfakta om tobaks-, alkohol och narkotikasituationen

4.1. Tobak

Trots att andelen rökare har minskat avsevärt, röker över 1 miljon av Sveriges befolkning (14 % av kvinnorna och 11 % av männen) 16-84 år dagligen. 1980 rökte 33 % dagligen. Nästan 7000 svenskar dör varje år i förtid av sin rökning och ytterligare 500 till följd av passiv rökning.⁹

Rökning bland åk 9 elever var betydligt vanligare i början av 1970-talet än idag. Jämfört med då röker färre ungdomar idag, men efter flera års minskning har denna planat ut och bland pojkar har det till och med skett en ökning. Fler flickor än pojkar röker både i åk 9 och åk 2 gymnasiet, men ser man till den totala tobakskonsumtionen (rökning och/eller snusning) försvinner könsskillnaden. Varje år nyrekryteras 16 000 nya rökare bland tonåringar.¹⁰

Lite fakta om tobakssituationen i Ystads kommun:

- Tobak åk 9 2009: Rökare - 26 % av flickorna och pojkarna. Det är en minskning för flickorna sedan 2005 från 31 %. Pojkarna ligger på samma nivå. Ystadflickorna ligger under riksnitt (30 %), medan Ystadpojkarna ligger något över (23 %).
Snusare - flickor 3 % och pojkar 15 %.
(DVU 2005 o 2009, CAN 2009)¹¹
- Tobak Sydsvenska gymnasiet/John Bauer åk 2, 2009: Rökare - 38 % av flickorna och 42 % av pojkarna. Det är ingen förändring sedan 2005. Flickorna ligger något under riksnitt (42 %), medan pojkarna ligger över (33 %).
Snusare: flickor 3 % och pojkar 25 %.
(DVU 2005, 2007, CAN 2009)¹²

⁹ Tobaksförebyggande arbete, Folkhälsoinstitutet (FHI)

<http://www.fhi.se/sv/Vart-uppdrag/Alkohol-narkotika-dopning-och-tobak-ANDT/Tobak/>

¹⁰ CAN- Pressmeddelande Fler unga avstår alkohol

<http://www.can.se/documents/CAN/Pressreleases/can-rapportserie-118-skolelevers-drogvanor-2009-pressmeddelande.pdf>

¹¹ CAN- Pressmeddelande Fler unga avstår alkohol

<http://www.can.se/documents/CAN/Pressreleases/can-rapportserie-118-skolelevers-drogvanor-2009-pressmeddelande.pdf>

¹² CAN- Pressmeddelande Fler unga avstår alkohol

<http://www.can.se/documents/CAN/Pressreleases/can-rapportserie-118-skolelevers-drogvanor-2009-pressmeddelande.pdf>

- Rökande blivande mödrar vid inskrivning till mödravårdscentral 2003-2007: 4 %. Det har skett en kraftig minskning sedan 1983 från 31 %. Ystad ligger under rikssnitt (7 %). (Folkhälsoinstitutet, kommunala basfakta)¹³
- Rökande spädbarnsföräldrar (barnet 0-4 veckor) 2006: 14 %. Ystad ligger jämnt med rikssnittet. (Folkhälsoinstitutet, kommunala basfakta)¹⁴
- Daglig rökning, 18-80 år 2006-2008: 13 % män och 17 % kvinnor, vilket är över rikssnitt. (SKL: Öppna jämförelser av folkhälsan 2009, 2006-2008)¹⁵
- Lungcancer, antal insjuknade i lungcancer per 10 000, 2005-2007: 4,2 män och 3,2 kvinnor (riksnivå 3,8 resp. 3,1). Ystad ligger i den övre delen av medelintervallet (SkL, Öppna jämförelser av folkhälsan, 2006-2008)¹⁶
- Antal döda/100 000 i KOL 2001-2005: kvinnor 10,6 och män 25,0 (i riket 23,9 respektive 37,7) (Folkhälsoinstitutet, kommunala basfakta)¹⁷

4.2 Alkohol

Alkoholkonsumtionen har ökat mycket kraftigt i Sverige sedan EU-inträdet 1995. Ökningen har varit särskilt markant bland gruppen unga vuxna och det är också den grupp som har den högsta konsumtionen. Generellt dricker män dubbelt så mycket som kvinnor. Män konsumerar 14 liter ren alkohol per år, medan kvinnorna konsumerar 6 liter (1 liter ren alkohol motsvarar 2,5 liter 40 %-ig sprit). Men kvinnornas andel av den totala konsumtionen har ökat markant sett i ett längre perspektiv. Bland kvinnor är konsumtionsökningen störst bland kvinnor 50-75 år. Flickor i åk 9 dricker i dag lika mycket alkohol som pojkar i samma årskurs gör.¹⁸

Uppskattningsvis växer 200 000 barn upp i missbrukarfamiljer i Sverige.¹⁹ I en rapport från Folkhälsoinstitutet 2008, bedömer man att 20 % eller närmare 400 000 barn har lever i familjer där en eller båda föräldrarna har ett riskabelt bruk av alkohol. Med det menas att de dricker så mycket så ofta att det kan ställa till problem för dem själva och barnen.²⁰

Skadligt bruk av alkohol är relativt vanligt. Andelen konsumenter i åldrarna 18-84 år som riskerar att drabbas av skador är 17 % av männen och 9 % av kvinnorna.²¹

Antalet polisanmälda våldsbrott har ökat med 20 % sedan 1995. Tre av fyra gärningsmän är berusade, liksom vartannat brottsoffer. Även antalet anmälda hustru- och barnmisshandelsfall ökar i Sverige. Forskningen visar att för varje liter den genomsnittliga alkoholkonsumtionen ökar, stiger våldsbrottsligheten med 7 %.²²

Av alla dödsfall i trafiken är drygt 25 % alkoholrelaterade. 30 % av förarna som dör i trafikolyckor är alkoholpåverkade. Närmare 15 000 rattfyllerister beräknas befinna sig på vägarna varje dag.²³

Lite fakta om alkoholsituationen i Ystads kommun:

- Andelen alkoholkonsumenter i åk 9: 74 % av flickorna och 71 % av pojkarna har druckit alkohol någon gång under de senaste 12 månaderna. En minskning sedan 2005, från 81 % respektive 78 %. Ystad ligger över rikssnitt som är 65 % respektive 58 % och jämnt med Skånesnittet (bland de 22 kommuner som deltog i Drogvaneundersökningen 2009). (DVU 2005, 2009, CAN).²⁴
- Andelen riskkonsumenter²⁵ i åk 9: 27 % av flickorna och 32 % av pojkarna. En minskning från 2005, från 37 % respektive 44 %. Ystad ligger över Skåne- och rikssnitt (23 %). (DVU 2005, 2009, CAN)²⁶

¹³ Kommunala Basfakta <http://www.fhi.se/Documents/Statistik-uppfoljning/KBf/2009/12-skane-lan/1286-Ystad.pdf>

¹⁴ Kommunala Basfakta <http://www.fhi.se/Documents/Statistik-uppfoljning/KBf/2009/12-skane-lan/1286-Ystad.pdf>

¹⁵ Öppna jämförelser av folkhälsan, 2005-2007, http://brs.skl.se/brsbibl/kata_documents/doc39592_1.pdf

¹⁶ Öppna jämförelser av folkhälsan, 2005-2007, http://brs.skl.se/brsbibl/kata_documents/doc39592_1.pdf

¹⁷ Kommunala Basfakta <http://www.fhi.se/Documents/Statistik-uppfoljning/KBf/2009/12-skane-lan/1286-Ystad.pdf>

¹⁸ Nationella alkohol- och narkotikahandlingsplaner Prop. 2005/06:30 <http://www.sweden.gov.se/content/1/c6/05/33/44/c3f9abcd.pdf>

¹⁹ Gravida kvinnor med missbruk och barn som lever i familjer med missbruksproblematik, sid 34, Socialstyrelsen

http://www.socialstyrelsen.se/Lists/Artikelkatalog/Attachments/8969/2007-107-19_2007107191.pdf

²⁰ De glömda barnen, FHI

<http://www.fhi.se/sv/Aktuellt/Nyheter/De-glomda-barnen---385-000-har-foraldrar-som-dricker-mycket-alkohol/>

²¹ Nationella alkohol- och narkotikahandlingsplaner Prop. 2005/06:30 <http://www.sweden.gov.se/content/1/c6/05/33/44/c3f9abcd.pdf>

²² Brottsutvecklingen i Sverige fram till 2007

http://www.bra.se/extra/faq/?module_instance=2&action=question_show&id=478&category_id=0

²³ Vägverket, Don't drink & drive, Den kalla sanningen

http://www.bra.se/extra/faq/?module_instance=2&action=question_show&id=478&category_id=0

²⁴ CAN- Pressmeddelande Fler unga avstår alkohol

<http://www.can.se/documents/CAN/Pressreleases/can-rapportserie-118-skolelevers-drogvanor-2009-pressmeddelande.pdf>

²⁵ Riskkonsument: dricker alkohol motsvarande minst 18 cl sprit (en halv kvarting) eller en helflaska vin, eller fyra stora flaskor starkcider/alkoläsk eller fyra burkar starköl eller sex burkar folköl vid ett och samma tillfälle

²⁶ CAN- Pressmeddelande Fler unga avstår alkohol

- Andelen alkoholkonsumenter i åk 2 Sydsvenska gymnasiet/John Bauer: 93 % av flickorna och 91 % av pojkarna har druckit alkohol någon gång under de senaste 12 månaderna. En ökning för flickorna från 88 %, ingen skillnad för pojkarna sedan 2005. Högre än rikssnitt som är 84 % respektive 81 %. (DVU 2005, 2009, CAN)²⁷
- Andelen riskkonsumenter i åk 2 gymnasiet: 43 % av flickorna och 56 % av pojkarna. En minskning sedan 2005 från 53 % respektive 68 %. Flickorna ligger under rikssnitt (48 %), medan pojkarna ligger jämnt med rikssnitt. (DVU 2005, 2009, CAN)²⁸
- Statistiskt sett lever drygt 500 barn i Ystad i familjer med missbruk (2-3 barn i varje klass har en missbrukande förälder). Uppgiften bygger på underlag från Socialstyrelsen. Likaså kan beräknas att 1 000 barn lever i familjer där en eller båda föräldrarna har ett riskabelt bruk av alkohol. (FHI)²⁹
- Riskkonsumtion av alkohol ålder 18-80 år: kvinnor - 11 % vilket motsvarar ca 1 100 kvinnor och män - 17 % motsvarar cirka 1 700 män. (SKL, Öppna jämförelser av folkhälsan, 2006-2008)³⁰
- Alkoholrelaterad dödlighet 2001-2005: 9,9 kvinnor och 50,7 män per 100 000 inv 15 år o äldre. Det är en klar ökning från 1995 då motsvarande antal var 3,6 kvinnor och 31,2 män. Ystads kvinnor ligger under rikssnitt 11,1 medan männen ligger över rikssnitt 44,9. (Folkhälsoinstitutet, Kommunala basfakta)³¹
- Antal serveringstillstånd år 2008 var 60 st, 22,2 per 10 000 inv. 15 år o äldre, vilket är en ökning sedan 1995 då motsvarande antal var 15,8. Ystad ligger klart över rikssnitt som är 13,9. (Folkhälsoinstitutet, Kommunala Basfakta)

4.3. Narkotika

Andelen ungdomar som prövat narkotika var högst i början av 1970-talet (15 %), för att sedan minska och under andra hälften av 1980-talet nå en låg nivå.³² Under 1990-talet mer än fördubblades andelen som prövade narkotika. I början av 2000-talet vände trenden åter nedåt, men de senaste resultaten visar att trenden nu verkar ha avstannat. Ibland annat Stockholm har narkotikaanvändningen till och med ökat. I CAN's undersökning 2009 svarade 8 % av eleverna i nian att de prövat narkotika. Detta är en ökning med 2 % sedan föregående år. Motsvarande andel i gymnasiet åk 2 var 16 %. Det är svårt att säga något om utvecklingen under 2000-talet bland ungdomar äldre än 18 år och unga vuxna eftersom det saknas jämförbara data.

Enligt en postenkät från 2006 riktad till 16-84-åringar har ca 10 % någon gång prövat cannabis, vilket motsvarar drygt 700 000 personer i åldersintervallet. Narkotikaerfarenheter bland vuxna är vanligare bland män än bland kvinnor och det kan konstateras att könsskillnaderna uppstår i gymnasieåldern samt att de accentueras när man ser till mer regelbunden användning. Antalet tunga narkotikamissbrukare (injicerat eller använder narkotika dagligen eller så gott som dagligen) beräknas uppgå till ca 26000 individer.

Sedan mitten av 90-talet har antalet narkotikarelaterade dödsfall nästan fördubblats. Under 2007 registrerades 350 narkotikarelaterade dödsfall i landet.³³

En omfattande undersökning av narkotikamissbruket i Skåne gjordes 2004, Skåne-UNO 2004³⁴ vari man konstaterade att narkotikaläget är oroande och utgör ett betydande problem för invånare, organisationer och myndigheter i länet. Skåne är på grund av sitt geografiska läge med flera utlandsförbindelser inklusive Öresundsbron utsatt för stort smugglingstryck. Att mycket narkotika

<http://www.can.se/documents/CAN/Pressreleases/can-rapportserie-118-skolelevers-drogvanor-2009-pressmeddelande.pdf>

²⁷ CAN- Pressmeddelande Fler unga avstår alkohol

<http://www.can.se/documents/CAN/Pressreleases/can-rapportserie-118-skolelevers-drogvanor-2009-pressmeddelande.pdf>

²⁸ CAN- Pressmeddelande Fler unga avstår alkohol

<http://www.can.se/documents/CAN/Pressreleases/can-rapportserie-118-skolelevers-drogvanor-2009-pressmeddelande.pdf>

²⁹ De glömda barnen, FHI

<http://www.fhi.se/sv/Aktuellt/Nyheter/De-glomda-barnen---385-000-har-foraldrar-som-dricker-mycket-alkohol/>

³⁰ (SKL, Öppna jämförelser av folkhälsan, 2006-2008) http://brs.sk.se/brsbibl/kata_documents/doc39592_1.pdf

³¹ Kommunala Basfakta <http://www.fhi.se/Documents/Statistik-uppfoljning/KBf/2009/12-skane-lan/1286-Ystad.pdf>

³² CAN Drogutvecklingen i Sverige 2009, rapport nr 117 <http://www.can.se/documents/CAN/Rapporter/rapportserie/can-rapportserie-117-drogutvecklingen-i-sverige-2009.pdf>

³³ Folkhälsoinstitutet, Handlingsplan för narkotikapolitiken 2006-2010 <http://www.regeringen.se/content/1/c6/09/64/14/4d72da14.pdf>

³⁴ Skåne-UNO 2004 : en kartläggning av narkotikamissbrukets omfattning / författare: Martin Stafström och Alvar Norén, Skåne i utveckling, 1402-3393 ; 2005:6

smugglas in har medfört att tillgängligheten ökat och priserna sjunkit. Tullen gör allt fler beslag av narkotika.³⁵

Ystad som hamnstad samt närhet till kontinenten och storstäder som Malmö och Köpenhamn gör att tillgängligheten på narkotika är hög. 59 % av eleverna i åk 2 gymnasiet uppgav i drogvaneundersökningen 2007 att de trodde eller säkert visste någon person som skulle kunna ge eller sälja narkotika till dem.

Lite fakta om narkotikasituationen i Ystads kommun:

- Använt narkotika någonsin i år 9 2009: 10 % av flickorna och 15 % av pojkarna. En markant ökning från 2005 då resultatet var 6 % för flickor och 5 % för pojkar. Ystad ligger över rikssnitt som är 7 % respektive 9 %.
(DVU 2005, 2009, CAN)³⁶
- Använt narkotika någonsin i åk 2 gymnasiet: 17 % av flickorna och 25 % av pojkarna. En markant ökning från 2005 då resultatet var 12 % för både flickor och pojkar. Ystads gymnasium ligger över rikssnitt som är 13 % respektive 17 %.
(DVU 2007, CAN)
- Cannabis och amfetamin är de droger som är vanligast i Ystads kommun. Den senaste kartläggningen av narkotikamissbruket gjordes 2004, Skåne-UNO. Då konstaterades att 227 narkotikamissbrukare var bosatta i Ystads kommun. I undersökningen uppmärksammades även barn som levde tillsammans med missbrukande föräldrar. Att leva tillsammans med missbrukande föräldrar är en riskfaktor, som medför att dessa barn behöver uppmärksammas speciellt.
(Skåne-UNO 2004)³⁷

5. Aktörer med särskilt ansvar

Familj, släkt och annat nära nätverk är viktiga i det förebyggande arbetet, men det finns en rad offentliga och privata aktörer som är mycket betydelsefulla för att förebyggande insatser ska bli så effektiva som möjligt.

5.1. Förskola, skola med flera

Förskola/skola är den största aktören och en viktig arena för det främjande och förebyggande arbetet. Här nås samtliga barn och ungdomar. Att barn och ungdomar känner sig trygga och trivs inom verksamheterna är en viktig förebyggande faktor. Andra viktiga instanser med omsorg om barn är mödravård och barnavård.

5.2. Fritidsverksamhet och föreningar

Fritidsverksamhet och föreningsliv är oerhört betydelsefullt för att främja en positiv utveckling och förebygga användning av tobak, alkohol och narkotika. En stor del av Ystads barn och unga är föreningsaktiva i en eller flera föreningar. Det finns anledning att anta att de normer och förhållningssätt som råder inom föreningen är betydelsefulla vad gäller de ungas personliga utveckling och förhållande till droger. Detsamma gäller för fritidsgårdar och Ungdomens Hus.

5.3. Socialtjänst

I socialtjänsten uppdrag ligger att arbeta med främjande, förebyggande och tidiga insatser samt med vård/behandling. Likaså har socialtjänsten ett uppdrag att samverka med övriga förvaltningar. För ett framgångsrikt drogförebyggande arbete krävs väl utvecklade främjande och förebyggande insatser likaväl som tidiga insatser för riskutsatta grupper som adekvat vård/behandling för dem som enligt lag har behov av detta.

5.4. Tillsynsmyndighet

Kommunen ansvarar tillsammans med polisen för att alkohollagen följs vid tillståndsgivning och tillsyn. För tobakstillsynen ansvarar Ystad-Österlenregionens miljöförbund.

³⁵<http://www.tullverket.se/nyheter/nyhetsarkiv/nyheter/pressmeddelandeantaletnarkotikabeslagfortsatterattoka.5.2bd1e5ea11e45ac9c398000744.html>

³⁶ CAN- Pressmeddelande Fler unga avstår alkohol

<http://www.can.se/documents/CAN/Pressreleases/can-rapportserie-118-skolelevers-drogvanor-2009-pressmeddelande.pdf>

³⁷ Skåne-UNO 2004 : en kartläggning av narkotikamissbrukets omfattning / författare: Martin Stafström och Alvar Norén, Skåne i utveckling, 1402-3393 ; 2005:6

6. Mål och strategi

Syftet med TAD-program är att fastställa riktningen för kommunens förebyggande arbete gällande tobak, alkohol, narkotika och andra droger. Riktningen anges i övergripande mål som brutits ner i delmål för att bli enklare att mäta och följa upp. Till dessa delmål finns konkreta målbaserade strategier med olika insatser.

Ystads kommuns mål:

- **Inga under 18 år använder tobak eller alkohol**
- **Tobaks- och alkoholkonsumtionen hos vuxna har minskat**
- **Ystads är en kommun fri från narkotika och andra droger**

6.1. Strategi

Att utifrån kunskap om risk- och skyddsfaktorerens betydelse arbeta med effektiva åtgärder på alla nivåer: främjande, förebyggande, tidiga insatser samt vård och behandling. Handlingsprogrammet ska fungera som arbetets mall.

6.2. Delmål

6.2.1. Tobak

1. **Inga barn och unga under 18 år röker eller snusar**
2. **Antalet vuxna som använder tobak har minskat**
3. **Ingen utsätts mot sin vilja för tobaksrök i sin omgivning**

Detta ska nås genom att påverka:

- barn och ungdomars rökvanor
- försäljningsställen genom tillsyn och utbildning
- föreningslivet genom tobakspolicyarbete
- blivande och nyblivna föräldrars rökvanor
- möjlighet till tobaksavvänjning
- omfattningen av rökfria zoner

Mätningar:

- drogvaneundersökningar (DVU)
- kommunala basfakta (FHI)
- folkhälsoundersökningar, Region Skåne

6.2.2. Alkohol

1. **Inga ungdomar under 18 år använder alkohol**
2. **Minskat berusningsdrickande i de äldre ungdomsgrupperna**
3. **Minskad alkoholkonsumtion – vuxna använder alkohol måttligt och är goda förebilder för de unga**
4. **Nykterhet råder under graviditet, uppväxt, i arbetslivet och i trafiken. Likaså i idrotts- och motionssammanhang**

Detta ska nås genom att påverka:

- ungas alkoholvanor
- den totala alkoholkonsumtionen
- alkoholkonsumtionen hos de grupper som har högst alkoholkonsumtion
- blivande och nyblivna föräldrar
- föreningslivet genom alkoholpolicyarbete
- försäljnings- och serveringsställen genom tillsyn och utbildning
- möjlighet till stöd och vård av missbrukare

Mätningar:

- drogvaneundersökningar (DVU)
- kommunala basfakta (FHI)
- polisens trygghetsmätning: upplevt problem med alkoholpåverkade personer utomhus
- antalet föreningar med alkoholpolicy
- serveringsställen alkoholförsäljning

6.2.3. Narkotika och andra droger

- 1. Inga ungdomar testar eller använder narkotika eller andra droger**
- 2. Antalet drogmissbrukare har minskat**

Detta ska nås genom att påverka:

- skapandet av struktur för tidig upptäckt och tidiga insatser
- narkotikaanvändning bland ungdomar
- föreningars narkotikapolicyarbete
- attityder mot narkotika och andra droger
- möjlighet till stöd och vård av missbrukare

Mätningar:

- drogvaneundersökningar (DVU)
- regionala undersökningar
- polisens trygghetsmätning: upplevt problem med narkotikapåverkade personer utomhus

Bilaga: Handlingsplan för det tobaks-, alkohol- och drogförebyggande arbetet i Ystads kommun, 2010-2016

- Varje förvaltning och berörda enheter ska utarbeta egna åtgärdsprogram utifrån handlingsplanen.
- Aktiviteterna redovisas i årsredovisningarna.

Delmål Tobak

1. Inga barn och unga under 18 år röker eller snusar

Insatser riktade till föräldrar	Vem	Mätmetod
- Information till blivande och nyblivna föräldrar	Mvc, Bvc, Soc/Långgatan	Folkhälsoinstitutet (FHI)
- Nyhetsbrev	Soc/Fältgruppen	Drogvaneunders.(DVU)
- Absolut Förälder	Soc, KoU	DVU
- Information på Ystads kommuns hemsida riktad till föräldrar	Soc/Fältgruppen, KoU/skolorna	
- Föräldrautbildningar: COPE, Småbarnsliv	Soc, KoU	Kursutvärderingar o antal föräldrar
Insatser riktade till barn o unga	Vem	Mätmetod
- Var Smart	Soc/Fältgrupp, KoU/elevhälsan	DVU
- Smart-kortet	Soc/Fältgrupp, KoU/elevhälsan	DVU, annan utvärdering
- Barn- och ungdomsdemokratiarbetet	Soc, KoU	
- ANTD-undervisning	KoU/skolorna	
- Hälsofrämjande skolmiljö, ex CM, Stegvis, Lions Quest	KoU/skolorna	
- Tobaks-, alkohol- och drogpolicy med handlingsplan i föreningarna	KoU	
- Tobaks-, alkohol- och drogpolicy med handlingsplan på Ungdomens Hus, mötesplatserna och i skolorna	KoU	
Insatser för att begränsa tillgång	Vem	Mätmetod
- Tillsyn på försäljningsställen	Ystad-Österlenreg. Miljöförbund	
Opinionsbildande insatser	Vem	Mätmetod
- Kampanjer, artiklar		
- Information på hemsidan		

2. Färre vuxna använder tobak

Insatser riktade till föräldrar	Vem	Mätmetod
- Information till blivande och nyblivna föräldrar	Mvc, Bvc, Soc/Långgatan	FHI
- ”Unga föräldrar”-grupper	Soc/Långgatan	

Insatser riktade till kommunanställda	Vem	Mätmetod
- Erbjudande om hjälp att sluta använda tobak	Arbetsledare alla förvaltningar, Previa, Vårdcentraler	FHI, kommunens egna mätningar
- Införandet av rökfri arbetstid	Personalavdelningen	Kommunens egna mätningar
- Information på hemsidan	Personalavdelningen	Antalet besökare
Opinionsbildande insatser	Vem	Mätmetod
- Information på hemsidan		
- Artiklar		

3. Ingen utsätts mot sin vilja för tobaksrök i sin omgivning

Insatser riktade till föräldrar	Vem	Mätmetod
- Information till blivande och nyblivna föräldrar	Mvc, Bvc, Soc/Långgatan	FHI
- Information till föräldrar på förskolor		
Insatser riktade till kommunanställda och allmänhet	Vem	Mätmetod
- Alla kommunala inrättningar och dess närmaste omgivning är rökfria zoner	Alla förvaltningar	
- I kommunala bostäder för särskilda behovsgrupper ska så långt som möjligt erbjudas en rökfri miljö, med målet att personal och boende som inte röker ska i så liten utsträckning som möjligt exponeras för tobaksrök	Soc	
Opinionsbildande insatser	Vem	Mätmetod
- Information på hemsidan		

Delmål Alkohol

1. Inga ungdomar under 18 år använder alkohol

Insatser riktade till föräldrar	Vem	Mätmetod
- Absolut Förälder	Soc, KoU	DVU
- Nyhetsbrev	Soc/Fältgruppen	
- Information på hemsidan riktad till föräldrar	Soc/Fältgruppen, Kou/skolorna	
- Föräldrautbildningar: COPE, Småbarnsliv	Soc, KoU	Kursutvärderingar o antal föräldrar
- Uppföljande samtal m förälder o unga efter LOB	Soc/Rådgivningsbyrån	
Insatser riktade till barn o unga	Vem	Mätmetod
- Var Smart åk 6	Soc/Fältgruppen, KoU/skolorna	DVU
- Smart-kortet	Soc/Fältgruppen, KoU/elevhälsan	DVU, utvärdering
- Barn- och ungdomsdemokratiarbetet	Soc, KoU	
- ANTD-undervisning	KoU/skolorna	
- Hälsöfrämjande skolmiljö, ex CM, Stegvis, Lions Quest	KoU/skolorna	

- Tobaks-, alkohol- och drogpolicy i föreningarna	KoU	
- Drogfria arrangemang	KoU	
- Ungdomsmässan	Soc, KoU	
- Ungdomsfullmäktige	Soc, KoU	
- Ungdomskraft	Soc/Fältgruppen	
- Barngrupper för barn till missbrukare	Soc/Långgatan	
- Ungdomsvecka på Nämndemansgården efter beviljat beslut	Soc/Rådgivningsbyrån	
- Uppföljande samtal unga o förälder efter LOB	Soc/Rådgivningsbyrån	
Insatser för att begränsa tillgång	Vem	Mätmetod
- Tillsyn på försäljningsställen	Soc, polis	DVU
- Antilångningsinsatser	Soc, polis	
- Utbildning av serveringspersonal i ansvarsfull alkoholservering	Soc	Antalet deltagare
Opinionsbildande insatser	Vem	Mätmetod
- Ungdomsfullmäktige	Soc, KoU	
- Information på hemsidan		
- Tobaks-, alkohol- och drogpolicy med handlingsplan på Ungdomens Hus, mötesplatserna och i skolorna	KoU/Skolor, UH, mötesplatser	
- Tobaks-, alkohol- och drogpolicy med handlingsplan i föreningarna	KoU	
- Kampanjer		
- Ungdomsmässan		

2. Minskat berusningsdrickande i de äldre ungdomsgrupperna

Insatser till föräldrar	Vem	Mätmetod
- Föräldrainformationer	Gymnasieskolor	Antal tillfällen, deltagare
Insatser riktade ungdomar	Vem	Mätmetod
- Förebyggande insatser på gymnasieskolan	Gymnasieskolor, Soc, andra kommuner	DVU
- Tobaks-, alkohol- och drogpolicy med handlingsplan på gymnasieskolan		
- Tobaks-, alkohol- och drogpolicy med handlingsplan i föreningarna	KoU	
Insatser för att begränsa tillgång	Vem	Mätmetod
- Tillsyn på försäljningsställen	Soc, polis	DVU
- Utbildning av serveringspersonal i ansvarsfull alkoholservering	Soc/Tillsynsgrupp	Antalet deltagare
Opinionsbildande insatser	Vem	Mätmetod
- Tobaks-, alkohol- och drogpolicy med handlingsplan på Ungdomens Hus, mötesplatserna och i skolorna	KoU/Skolor, UH, mötesplatser	
- Kampanjer		

3. Minskad alkoholkonsumtion – vuxna använder alkohol måttligt och är goda förebilder för de unga

Insatser riktade till föräldrar	Vem	Mätmetod
- Information till blivande och nyblivna föräldrar	Mvc, Bvc, SOC/ Långgatan	FHI, kom. basfakta
- Absolut Förälder	Soc, KoU	
Insatser riktade till kommuninvånare	Vem	Mätmetod
- Riskbruksprojektet , Audit (screeningformulär)	Mvc,Vårdcentraler, Soc	FHI, kom. basfakta
- Råd, stöd, behandling	Soc/Rådgivningsbyrån	FHI, kom. basfakta
- Utbildning av serveringspersonal i ansvarsfull alkoholserving	Soc/Tillsynsgrupp	Alkoholförsäljning Trygghetsmätningar
- Tobaks-, alkohol- och drogpolicy med handlingsplan i föreningarna	KoU	
Insatser riktade till kommunanställda	Vem	Mätmetod
- Alkohol- och drogpolicyprogram för kommunanställda	Personalavdelningen	
Opinionsbildande insatser	Vem	Mätmetod
- Restriktivt förhållningssätt avs. alkohol i kommunal representation. Alkoholfri intern representation		
- Artiklar		
- Information på hemsidan		

4. Nykterhet råder under graviditet, uppväxt, i arbetslivet och i trafiken. Likaså i idrotts- och motionssammanhang

Insatser riktade till föräldrar	Vem	Mätmetod
- Information till blivande och nyblivna föräldrar	Mvc, Bvc, Soc/Långgatan	FHI, kom. basfakta
- Absolut Förälder	Soc, KoU	
Insatser riktade till kommunanställda	Vem	Mätmetod
- Alkohol- och drogpolicyprogram för kommunanställda	Personalavdelningen	
- Alkometer i alla tjänstebilar		
- Alkoholfri intern representation		
Insatser riktade till kommuninvånare	Vem	Mätmetod
- Tobaks-, alkohol- och drogpolicy med handlingsplan i föreningarna	KoU	Antal föreningar m drogpolicy
- Alkohol- och drogfria fritidsmiljöer	KoU	
- Trafiknykterhetskontroller	Polisen	
Opinionsbildande insatser	Vem	Mätmetod
- Kampanjer ex. DDD, trafiknykterhets dag		
- Information på hemsidan		

Delmål Narkotika och andra droger

1. Inga ungdomar testar eller använder narkotika eller andra droger

Insatser riktade till föräldrar	Vem	Mätmetod
- Absolut Förälder	Soc, KoU	DVU
- Nyhetsbrev	Soc/Fältgruppen	
- Råd, stöd, behandling	Soc/Rådgivningsbyrån	
Insatser riktade till barn o unga	Vem	Mätmetod
- ANTD-undervisning	KoU/Skolorna	
- Tobaks-, alkohol- och drogpolicy med handlingsplan på Ungdomens Hus, mötesplatserna och i skolorna	KoU/Skolor, UH, mötesplatser	
- Tobaks-, alkohol- och drogpolicy med handlingsplan i föreningarna	KoU	
- Barngrupper för barn till missbrukare	Soc/Långgatan	
- Råd, stöd, behandling i samverkan med förälder	Soc/Rådgivningsbyrån	
Opinionsbildande insatser	Vem	Mätmetod
- Artiklar		
- Information på hemsidan		

2. Antalet drogmisbrukare har minskat

Insatser riktade till kommuninvånare	Vem	Mätmetod
- Drogpolicy i föreningarna	KoU	Antal föreningar med drogpolicy
- Alkohol- och drogfria fritidsmiljöer	KoU	
- Utbildning av serveringspersonal, AAS	Soc	
- Samverkan med polis	Soc, KoU	
- Råd/stöd, behovsanpassad behandling	Soc/Rådgivningsbyrån	
Insatser riktade till anställda	Vem	Mätmetod
- Alkohol- och drogpolicyprogram för kommunanställda	Personalavdelningen	
Opinionsbildande insatser	Vem	Mätmetod
- Artiklar		
- Information på hemsidan		